

апробації професійних стандартів підготовки майбутніх робітників.

Аналізуючи сучасні тенденції оновлення змісту освіти, зауважимо, що створення системи стандартизації освітньої діяльності сприяє підвищенню якості освіти. Ринок праці визначає потребу у кваліфікованих робітниках, у високому рівні їх компетенції. Відповідно до цього необхідно удосконалювати і формувати новий зміст ПТО та визначати алгоритм інноваційного стилю діяльності.

Література

1. Указ Президента України № 344/2013 від 25 червня 2013 р. «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» [Електронний ресурс]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/15828>.
2. **Десятов Т. М.** Національна кваліфікаційна рамка – інструмент модернізації освіти і навчання / Т. Десятов // Професійно-технічна освіта. – 2010. – № 1. – С. 10–13.
3. **Мельник С.** Іспанський досвід розробки національної системи кваліфікацій / С. Мельник // Професійно-технічна освіта: [науково-методичний журнал]. – 2010. – № 1. – С. 21–26.
4. **Ничкало Н. Г.** Шляхи розв'язання проблем / Н. Г. Ничкало // Профтехосвіта України: ХХ століття: Енциклопедичне видання / ред. Н. Г. Ничкало. – Київ : Видавництво «АртЕк», 2004. – С. 138.
5. **Олейникова О. Н.** Професійні стандарти – основний критерій підвищення якості професійного образования / О. Н. Олейникова, А. А. Муравьева // Образование в документах. – 2007. – № 21. – С. 67–74.
6. **Савченко І. М.** Особливості стандартизації в системі початкової професійної освіти РФ: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Савченко Ірина Миколаївна. – Київ, 2012. – 253 с.
7. **Сергеева Л. М.** Прогнозування розвитку ринку праці як інструмент діалогу професійних навчальних закладів із соціальними партнерами / Л. М. Сергеева // Педагогіка і психологія професійної освіти. – Львів, 2013. – № 6. – С. 235–242.
8. **Супрун В.** Профтехосвіта. Плани на майбутнє [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://proftekhosvita.org.ua/uk/news/details/5012>
9. **Russel J. D.** Modular Instruction // A Guide to the Design, Selection, Utilization and Evaluation of Modular Materials. – Minneapolis, Minnesota : Burgess Publishing Company. – 1974. – 164 p.
10. **Фоменко Н. А.** Теоретико-методичні засади формування стандартів освіти у сфері туризму: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.04 / Н. А. Фоменко; Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2012. – 40 с.

УДК 378.147:811.111(07)

Олена Катеруша, Людмила Коржова

КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНЦІЇ, ЇХ ФОРМУВАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Катеруша О. В., Коржова Л.С. Ключові компетенції, їх формування на заняттях з іноземної мови.

У статті розкрито зміст ключових компетенцій, окреслено шляхи й етапи їх формування на заняттях з іноземної мови. Доведено, що зміст ключових компетенцій визначається низкою соціально-комунікативних та професійно-комунікативних умінь, способів комунікативної поведінки, рішенням проблемних завдань в умовах соціально- і професійно-орієнтованих ситуацій спілкування.

Ключові слова: ключові компетенції, професійна компетенція, соціально-комунікативна компетенція, компетенція самоврядування, комунікативна поведінка.

Катеруша Е.В., Коржова Л.С. Ключевые компетенции, их формирование на занятиях по иностранному языку.

В статье раскрыто содержание ключевых компетенций, определены пути и этапы их формирования на занятиях по иностранному языку. Доказано, что содержание ключевых компетенций определяется рядом социально-коммуникативных и профессионально-коммуникативных умений, способов коммуникативного поведения, решением проблемных задач в условиях социально- и профессионально-ориентированных ситуаций общения.

Ключевые слова: ключевые компетенции, профессиональная компетенция, социально-коммуникативная компетенция, компетенция самоуправления, коммуникативное поведение.

Katerusha E.V., Corjova L.S. Key competencies, their formation at the lessons of a foreign language.

The article reveals the content of key competencies, the ways and stages of their formation at the lessons of a foreign language. It is proved that the content of key competencies is defined by a number of socio-communicative, professional and communicative skills, methods of communicative behavior, the solution of problem tasks in a social and professionally-oriented communication situations.

Key words: key competencies, professional competence, social and communicative competence, communicative behavior.

Багаторівнева система підготовки спеціалістів, яка впроваджується в систему освіти, ставить сучасного студента перед дилемою між значною кількістю інформації, яка постійно збільшується та потрібна для якісної підготовки до майбутньої професійної діяльності, і здатністю сприймати, усвідомлювати, оперувати, аналізувати та засвоювати значний обсяг інформації. Відбувається зміна пріоритетів – з традиційного засвоєння знань під час лекційно-семінарських занять на вироблення фахових компетенцій у процесі навчання. Така переорієнтація освітнього процесу вносить якісні зміни до змісту форм навчання, системи контролю й оцінки знань і вимагає розроблення методичного забезпечення навчальної діяльності студентів.

Зазначимо, що проблема навчання майбутніх фахівців іноземній мові на засадах компетентнісного підходу дотепер не була предметом спеціального й системного дидактичного дослідження. Натомість її розроблення є необхідним і можливе завдяки внеску визнаних науковців у розвиток теорії сучасної дидактики вищої школи, які висвітлили концептуальні засади компетентнісного підходу (Н. Бібік, В. Буряк, А. Вербицький, І. Малафіїк, О. Малихін, О. Пометун, О. Савченко, А. Хуторської, О. Цокур, В. Якунін), комунікації й перекладу (Л. Бархударов, І. Зимня, В. Комісаров, Л. Латишев, Р. Міньяр-Белоручев, Ю. Найда, Г. Почепцов, Я. Рецкер, С. Семко, А. Федоров, І. Халеева, М. Цвілінг, А. Швейцер), мовної особистості (Л. Буєва, Ю. Караулов, І. Халеева).

Наявна суперечність між новою роллю сучасного фахівця в умовах міжкультурної, міжмовної та міжособистісної комунікації, який має високий рівень сформованості фахової компетентності, і недостатньою теоретичною та практичною розробленістю питань щодо відповідного дидактичного забезпечення процесу його навчання на засадах компетентнісного підходу.

Мета статті – розкрити зміст ключових компетенцій, визначити шляхи ефективного їх формування у навчанні іноземної мови.

Розглянемо сутність понять «компетентність» і «компетенція».

В академічному тлумачному словнику поняття «компетентний» трактується як той,

який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий [1, стор. 250].

У словнику іноземних слів «компетентний» – це, той, хто знає, тямущий у певній галузі, маючий право, згідно зі своїми знаннями та повноваженнями, робити або вирішувати щось, судити про щось [2, с. 199].

І. Агапов відокремлює компетенції, якими слід озброювати молоде покоління в освітніх закладах, так:

- здатність брати на себе відповідальність, брати участь у спільному прийнятті рішень, регулювати конфлікти;
- розуміння відмінностей, взаємоповага, здатність жити серед людей інших культур, мов та релігій;
- володіння усним та письмовим спілкуванням, володіння кількома іноземними мовами;
- спроможність навчатися усе життя, що є основою підготовки у професійному плані;
- володіння новітніми інформаційними технологіями, розуміння цінності їх використання [3, с. 41].

В енциклопедії професійної освіти виокремлюють такі компетенції:

- професійна компетенція, яка є основою професійних якостей особистості (аналіз документації, аналіз трудових і технологічних процесів, високий рівень культури та організації процесу);
- соціально-комунікативна компетенція, що пронизує колективний трудовий процес (здатність до співробітництва, уміння ефективно працювати у складі групи тощо);
- компетенція самоврядування (уміння міркувати й оцінювати, творчий характер мислення, уміння самостійно вчитися тощо) [4, с. 345].

При всій різноманітності набору компетенцій важливо, щоб вони відповідали двом провідним критеріям: узагальненості, що забезпечує можливість перенесення компетенцій на різні види діяльності, та функціональності, яка відображає момент включення в ту чи іншу діяльність.

Випускник вищого навчального закладу повинен розуміти сутність і соціальну значущість своєї майбутньої професії, виявляти цікавість до неї, володіти комунікативною культурою та уміннями спілкування іноземною мовою; виявляти відповідальність за роботу, що виконується, бути спроможним самостійно та ефективно вирішувати проблеми у сфері професійної діяльності; бути готовим до здобуття нових знань, прагнути самодосконалості [5].

За педагогічного впливу у межах викладання іноземних мов у вищому навчальному закладі постає можливість розвитку творчих і комунікативних здібностей через систему спеціально відібраних цілеспрямованих вправ. Формування здатності до самостійних дій, готовності нести відповідальність за виконану роботу, яка реалізується через стимулювання студентів до навчального процесу. Усвідомлення ролі знань у сфері іноземних мов сприяє розвитку аналітичного та рефлексивного мислення, створюючи у такий спосіб передумови саморозвитку особистості.

У навчанні іноземних мов ставлять освітні, виховні та розвиваючі завдання, виконання підвищує ефективність навчання іноземних мов.

Формування ключових компетенцій здійснюється через зміст, заходи та засоби іноземної мови, що використовуються у навчанні.

Володіючи засобами іноземної мови (лексичними, граматичними, фонетичними) та головними видами мовної діяльності, студенти повинні виявляти пізнавальну активність, самостійність, уміння робити висновки, узагальнювати.

Оволодіння засобами іноземної мови повинне підкорюватися рішенням комунікативних завдань, тобто формуванню комунікативної компетенції.

Головними компонентами комунікативної компетенції є лінгвістичний (знання граматики і лексики), дискурсивний (комунікативне використання мови), прагматичний (досягнення комунікативних цілей), стратегічний (подолання комунікативних неталанів) та соціокультурний (володіння нормами поведінки) [6; 7; 8].

Комунікативна компетенція є когнітивною основою формування ключових компетенцій у навчанні іноземних мов.

Згідно з навчальною програмою з дисципліни «Іноземна мова», мовна підготовка у вищому навчальному закладі здійснюється на основі оволодіння студентами певним лексичним і граматичним мінімумом, уміння вести бесіду, використовувати правила мовного етикету, уміння читати літературу за фахом, володіння навичками ділового і професійного спрямування.

Навчально-виховний процес у професійно значущому аспекті у мовній підготовці студентів вищого навчального закладу здійснюється задля забезпечення перенесення ключових компетенцій із навчальної діяльності випускників до сфери соціально-професійної діяльності.

Специфіка іноземної мови як навчального предмету полягає в його орієнтації на функціонування загально-комунікативних або соціально-комунікативних і професійно-комунікативних умінь та навичок у процесі організації професійно-орієнтованого навчання іноземних мов.

Ключові компетенції формуються не тільки за допомогою когнітивної основи, але також через формування ціннісно-змістовних уявлень, мотивації, оволодіння досвідом ефективного використання знань, які є способами рішення проблемно-пізнавальних завдань. Отже, для формування ключових компетенцій у навчанні іноземних мов необхідний всебічний розвиток особистості.

Задля формування ключових компетенцій необхідно також конкретизувати компоненти змісту навчання іноземних мов. До них слід віднести: сфери спілкування та теми, їм відповідають, ситуації професійного спілкування, мовний матеріал, проблемні завдання, знання з історії, культури різних країн тощо. Ці компоненти змісту навчання іноземних мов впливають на ціннісні орієнтації, сприяють розвитку почуттів, емоцій, пам'яті, мислення, світогляду студентів та розвитку потреб у подальшій самоосвіті.

Виконання перерахованих компонентів потребує від студентів певних соціально-комунікативних та професійно-комунікативних умінь, способів рішення проблем, умінь досягати вагомих результатів. Реалізація цих умінь у мовній діяльності буде проявом ключових компетенцій. З цього виходить, що ключові компетенції в навчанні іноземних мов виникають як результат оволодіння студентами відповідними соціально-комунікативними та професійно-комунікативними уміннями в різних видах мовної діяльності. Іншомовні комунікативні уміння відносяться до розряду професійних умінь у структурі професійної компетенції спеціаліста.

Результатом навчальної діяльності повинні стати не окремі фрагментарні знання, але і здатності до продуктивної діяльності, до рішення навчальних і в подальшому – навчально-професійних практичних завдань, що складають основу функціональної грамотності

майбутнього спеціаліста.

Отже, для формування здатності самостійно й ефективно розв'язувати проблеми у сфері професійної діяльності необхідно створити професійно-орієнтовану проблемну ситуацію, що спонукає студента до виявлення проблеми, пошуку варіантів і способів її розв'язання. Як результат розв'язання професійно-значущої проблеми студент повинен надати повідомлення в письмовій або усній формі.

Ключові компетенції дозволяють розв'язувати практичні завдання та оцінюються згідно з досягнутими результатами іншомовної діяльності.

Отже, у навчанні іноземним мовам студентів вищих навчальних закладів зміст ключових компетенцій визначається переліком соціально-комунікативних та професійно-комунікативних умінь, способів комунікативної поведінки, розв'язанням проблемних завдань в умовах соціально- і професійно-орієнтованих ситуацій спілкування, якими повинен володіти той, хто навчається, й задля того, щоб відповідати вимогам, що висуваються до спеціалістів у певній професійній сфері. Завдяки сформованості таких умінь уможлиблюється перенесення ключових компетенцій із навчальної діяльності до сфери професійної діяльності, а також розвиток особистісних якостей студентів, необхідних для успішної трудової діяльності.

Література

1. Словник української мови: в 11 томах. – Том 4, 1973. – С. 250
2. Словарь иностранных слов. – Москва: Гос. изд-во «Иностранные и национальные словари», 1965. – 344 с.
3. Айтуганова Ж. И. Формирование конкурентоспособного специалиста средствами иностранного языка в ССУЗ нефтехимического профиля: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук /Ж. И. Айтуганова. – Казань, 2003. – 19 с.
4. Энциклопедия профессионального образования. В 3-х т. под ред. С. Я. Батышева. – М. : АПО, 1998. – 568 с.
5. Государственный образовательный стандарт среднего профессионального образования. – Москва: Министерство образования, 2000.
6. Современные концептуальные принципы коммуникативного обучения иностранным языкам / Р. П. Мильруд, И. Р. Максимова // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 4. – С. 9–16.
7. Bachman W. E. Fundamental Considerations of language testing/ L. Bachman. – Oxford: Oxford University press, 1990. – 218 p.
8. Hymes D. On Communicative Competence/D. Hymes. – University of Pennsylvania Press, 1971.

УДК 371.134:371.15:005.591.6

Людмила Левченко

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКА ОСВІТИ

Левченко Л. С. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій в професійній діяльності працівника освіти.

Стаття висвітлює актуальні питання ефективного впровадження новітніх інформаційних технологій, системних комплексів та комп'ютерних програм в організації роботи навчального закладу. Досліджується проблема використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності робітників навчального закладу для пошуку, оброблення, обміну, передачі, використання та зберігання інформації.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, керівник навчального закладу, професіоналізм, навчальна діяльність, новітні технології, комп'ютерні програми, інформація.